

De binnenstad van Venlo, na een geallieerde aanval in oktober en november 1944. Die waren bedoeld om de Maasbrug te beschadigen, maar uiteindelijk leed een groot deel van Venlo onder de bombardementen.

Bevrijd, maar geen huis

Gebombardeerd, afgebrand en afgebroken: bijna 100.000 woningen lagen in 1945 in puin, en nog eens 50.000 waren ernstig beschadigd. Na de bevrijding moest er eerst worden geruimd, voordat van wederopbouw sprake kon zijn.

TEKST ILSE AKKERMANS EN ARNOLD VONK / FOTO BOVEN ALPHONS HUSTINX/HH / PORTRETFOTO'S STIJN RADEMAKER

Nederland, mei 1945. De vlag hangt uit. Na vijf zware jaren is de bezetting voorbij. De nazi's hebben de bevolking laten lijden. Ook het land zelf ligt in puin. De afgelopen jaren zijn hele steden gebombardeerd, zoals Venlo en Rotterdam. Maar ook op het niveau van wijken, straten en individuele woningen is er veel vernield. Van de ruim 2,2 miljoen woningen in 1940 zijn er meer dan 92.000 vernietigd en nog eens 50.000 ernstig beschadigd. Tegelijk heeft de woningbouw al die tijd zo goed als stil gelegen. Maar nu, 75 jaar geleden, is het land bevrijd. We kunnen een nieuw leven beginnen, in nieuwe woningen.

Moetje

Wat valt het tegen. Nieuw leven, ja: de ene groep nieuwe Nederlanders (babyboomers) na de andere (zoals Indische Nederlanders) golft over het land. Waar moeten ze wonen? Overal is woningnood. Bij je ouders introuwen wordt een vaste uitdrukking, beschrijft Annegreet van Bergen in haar boek *Het Goede Leven* (Atlas Contact, 2018). 'Geliefden gingen na hun verloving meestal zo snel mogelijk in ondertrouw, omdat ze op die manier de kans op zelfstandige woonruimte vergrootten. Vaak wilden of konden ze (bijvoorbeeld in geval van een ongeplande zwangerschap, een moetje) niet op eigen woningruimte wachten. In 1951 vertelde een jonge vrouw in een enquête: "Mijn aanstaande man en zijn broertje van dertien hebben samen een slaapkamertje. Als wij getrouwd zijn, krijgen wij het slaapkamertje van mijn man. Zijn broertje moet dan 's avonds de deur uit en bij familie slapen." Ook wonen grootouders bij hun kinderen in, vervolgt Van Bergen: 'Bij mijn lagerschoolvriendinnetje Ingrid woonden er zelfs één opa en twee oma's in huis. Toen wij in 1966 verhuisden naar een niet al te ruim nieuwbouwhuis, woonde bij onze achterburen in hetzelfde type huis een oma in. Haar domein? Een slaapkamertje van pakweg drie bij tweeënhalve meter.'

Volksvijand nummer 1

De cijfers spreken boekdelen. Twee jaar na de oorlog wonen ruim 391.000 gezinnen in bij een ander gezin. Enkele jaren later zijn er nog steeds

Steden en dorpen waar tussen 1940 en 1945 woningen werden vernietigd. Bron: CBS

—
*Bij je ouders introuwen
wordt na de oorlog een
vaste uitdrukking*

250.000 woningen te weinig. Alleenstaanden maken helemaal geen kans op een eigen huis. De overheid pakt het serieus op. In 1947 verklaart de regering de woningnood tot volksvijand nummer 1, en brengt het woningbouwbeleid onder bij een zelfstandig ministerie. Toch ligt het bouwtempo laag. Er verdwijnen zelfs woningen uit het aanbod. 6 procent van de Nederlandse woningvoorraad in 1953 (145.450 woningen) moet uiterlijk in 1960 zijn vervangen, concludeert de Commissie Krotopruijing en Sanering. Het duurt tot 1964 totdat de woningproductie voor het eerst boven de 100.000 woningen per jaar komt. Daarna blijft dit aantal gebruikelijk tot 1990 (in 2019 lag het op 57.000). Kwaliteit en grootte van de woningen zijn tijdens de Wederopbouw, zoals het eerste decennium na de oorlog is gaan heten, van minder belang. Tot midden jaren vijftig fabriceren bouwers veel duplexwoningen - ruime eengezinswoningen met »

Door Canadese beschietingen werd dit huis onbewoonbaar.

Twaalf jaar in puin

Het huis van Klaas Sminia (80) in Zutphen raakte zwaar beschadigd bij de bevrijding van de stad door Canadese militairen, op 8 april 1945.

'De Canadezen zijn door mijn straat, de Van der Capellenlaan, naar het centrum van Zutphen getrokken', zegt Klaas Sminia. Hij woont hier sinds 1993. Toen hij het huis kocht, hoorde hij al snel van het oorlogsverleden van zijn nieuwe huis. Tijdens de oorlog had het een Joodse bewoonster, de dienstbode Ida Menco, een twintiger. 'Zij is door de Duitsers afgevoerd en in 1942 in Auschwitz om het leven gekomen.' Tijdens de bevrijding werd er in de straat hard gevochten. 'Mijn huis was een van de vier geschakelde huizen die door vooral Canadese beschietingen onbewoonbaar raakten', vertelt Sminia. 'In 1957 zijn de huizen pas weer opnieuw opgebouwd. Mijn huis is het enige dat helemaal in oorspronkelijke staat is hersteld, met erker.'

Het huizenblok in Zutphen in 1945.

Klaas Sminia.

'Rennen voor mijn leven'

Sminia maakte als kind de oorlog mee in Amsterdam. Hij herinnert zich dat hij in De Baarsjes, waar hij woonde, de Canadezen de stad zag binnenkomen. Zijn vader, verzetsman, was met de Binnenlandse Strijdkrachten elders, toen Sminia met zijn moeder, broer en zusje de bevrijding vierde op de Dam, op 7 mei. Hij was 5 jaar oud, maar weet nog goed wat er gebeurde.

Duitse militairen openden op 7 mei het vuur op de feestende mensen, waarbij tientallen doden vielen. 'Ik moest rennen voor mijn leven en moet er nog vaak aan denken. Dus dat mijn huis in Zutphen getuige was van oorlog en bevrijding, dat de Canadezen ook Zutphen bevrijdden, dat doet me wel iets.'

twee verdiepingen die tijdelijk in twee zelfstandige wooneenheden kunnen worden opgedeeld.

Opnieuw krapte

Nederland, 2020. We zijn een van de gelukkigste landen op aarde. Een van de rijkste, ook. Wie het huis uit wil, hoeft niet te trouwen. En wie trouwt, gaat daarna niet meer bij zijn zwager op de slaapkamer slapen.

Toch is er opnieuw krapte op de woningmarkt. Dit

citaat, ook uit het boek van Van Bergen, is nog maar twee jaar oud, en komt ons nu al vreemd voor: 'Als je vanwege hoge woonlasten na je vijftienvintigste nog goedkoop bij je vader en moeder thuis woont, kom je in de krant. Dat geldt ook voor mensen die hun ouders in huis nemen. Alsof ze een soort pioniers zijn.' Zo bijzonder zijn deze voorbeelden niet meer. De woningnood is terug. Maar de omstandigheden zijn niet te vergelijken. «